Buitenlandse herkomsten moeten tekort bosbouwkundig uitgangs

Er is behoefte aan meer goed uitgangsmateriaal van soorten die onder de EU-richtlijn voor handel in Bosbouwkundig Teeltmateriaal vallen. Daarom heeft Alterra onderzocht welke herkomsten uit andere EU-landen beschikbaar zijn voor Nederland.

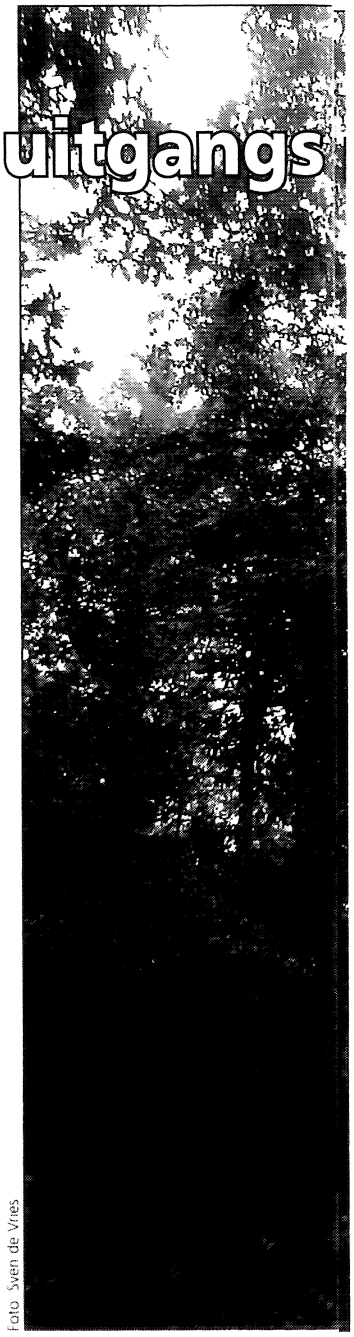

Van diverse soorten die sinds 2003 onder de EU-bosbouwrichtlijn vallen, is er een tekort aan uitgangsmateriaal. Nederlandse zaadopstanden, zoals hier herkomst De Eese-01 van tamme kastanje bij Steenwijk, zijn in te kleine aantallen of helemaal niet aanwezig.

Foto Sven de Vries

Onder de huidige EU-richtlijn voor Bosbouwkundig Teeltmateriaal vallen meer boomsoorten dan voorheen. Per 1 januari 2003 zijn er onder meer soorten van berk, boskers, els, es, esdoorn, haagbeuk, linde, robinia en tamme kastanje bij gekomen.

Maar niet voor al deze boomsoorten zijn er zaadgaarden in Nederland aanwezig of is er een adequate hoeveelheid opstanden geselecteerd en/of getest om op korte termijn in de behoefte aan zaad en teeltmateriaal te voldoen. Er zijn slechts een paar opstanden opgenomen in een van de categorieën van de achtste (nieuwste) Rassenlijst voor Bomen. Het gaat hier slechts om 29 herkomsten (**tabel**).

Deze uitbreiding van EU-soorten betekent voor de productie, de handel en de export dan ook een forse belemmering. Van de volgende soorten is in eerste instantie behoefte aan teeltmateriaal: boskers, es, esdoorn, haagbeuk, linde, berk, els en tamme kastanje.

Als alternatief voor, of aanvulling op de beperkte Nederlandse lijst van herkomsten kan ook gebruik worden gemaakt van erkend uitgangsmateriaal elders uit de Europese Unie (EU). Teeltmateriaal mag namelijk in de handel worden gebracht, zolang dat maar afkomstig is van een ras dat of een opstand die is ingeschreven in een nationaal rassenregister. Alle EU-lidstaten moeten zo'n lijst bijhouden. In Nederland is de Raad voor plantenrassen verantwoordelijk voor het toelaten van rassen en opstanden.

19 EU-landen

Alterra heeft daarom in de afgelopen jaren, in opdracht van de NBvB, een inventarisatie uitgevoerd naar de nationale lijsten van EU-lidstaten. Tijdens deze inventarisatie is een lijst van erkend buitenlands uitgangsmateriaal samengesteld dat geschikt zou kunnen zijn voor Nederlandse omstandigheden. Voor de soortkeuze is overleg gepleegd met de NBvB-cultuurgroep van bos- en haagplantsoenkwekers en Boheza.

In de inventarisatie zijn uiteindelijk 19 EU-landen meegenomen. Er is bewust gekozen voor een selectie op basis van de categorieën 'geselecteerd uitgangsmateriaal' (S), 'gekeurd uitgangsmateriaal' (Q) en 'getest uitgangsmateriaal' (T). Uitgangsmateriaal in deze categorieën is namelijk relevant voor de teelt en de handel in Nederland. De categorie 'van bekende origine' (SI) is vooral bedoeld voor lokale toepassing; dit materiaal zal zelden in de handel worden gebracht ten behoeve van eindgebruikers elders in Europa.

Daarnaast heeft de inventarisatie zich gericht op zaadopstanden en zaadgaarden. Klonen en mengsels van klonen zijn buiten beschouwing gelaten. Gezien de soortkeuze gaat het vooral om te kunnen voldoen aan de behoefte aan zaad.

Uitbreiding soorten EU-richtlijn

Sinds 1 januari 2003 is de nieuwe Europese Richtlijn 1999/105/EG betreffende de toelating van bosbouwkundig teeltmateriaal van kracht in alle EU-lidstaten. Voor Nederland betekende dit dat de Zaaizaad- en Plantgoedwet hierop aangepast diende te worden. Op 1 februari 2006 is dan ook de nieuwe Zaaizaad- en Plantgoedwet in werking getreden. Onder de nieuwe EU-richtlijn, en daarmee ook onder de Nederlandse wetgeving, vallen meer boomsoorten dan voorheen. Tot 1 januari 2003 vielen alle naaldboomsoorten onder de richtlijn en van de loofboomsoorten slechts beuk, eik en populier. De richtlijn is nu ook van toepassing op berk, boskers, els, es, esdoorn, haagbeuk, linde, robinia en tamme kastanje.

Trend EU

Meer dan 1.600 geregistreerde herkomsten van boskers, es, esdoorn, haagbeuk, linde, berk, els en tamme kastanje konden worden geselecteerd. In totaal zijn deze dus afkomstig uit 19 EU-landen. Uit de resterende EU-landen waren gegevens niet beschikbaar of niet relevant.

De meeste herkomsten zijn geregistreerd in Slowakije, Tsjechië, Zweden, Duitsland, Litouwen, Polen en Oostenrijk. Spanje en Portugal blijken van de genoemde soorten uitsluitend materiaal 'van bekende origi-

Figuur. Aantallen van herkomsten die in 19 EU-lidstaten zijn toegelaten in de categorieën 'geselecteerd uitgangsmateriaal' (S), 'gekeurd uitgangsmateriaal' (Q) en 'getest uitgangsmateriaal'(T).

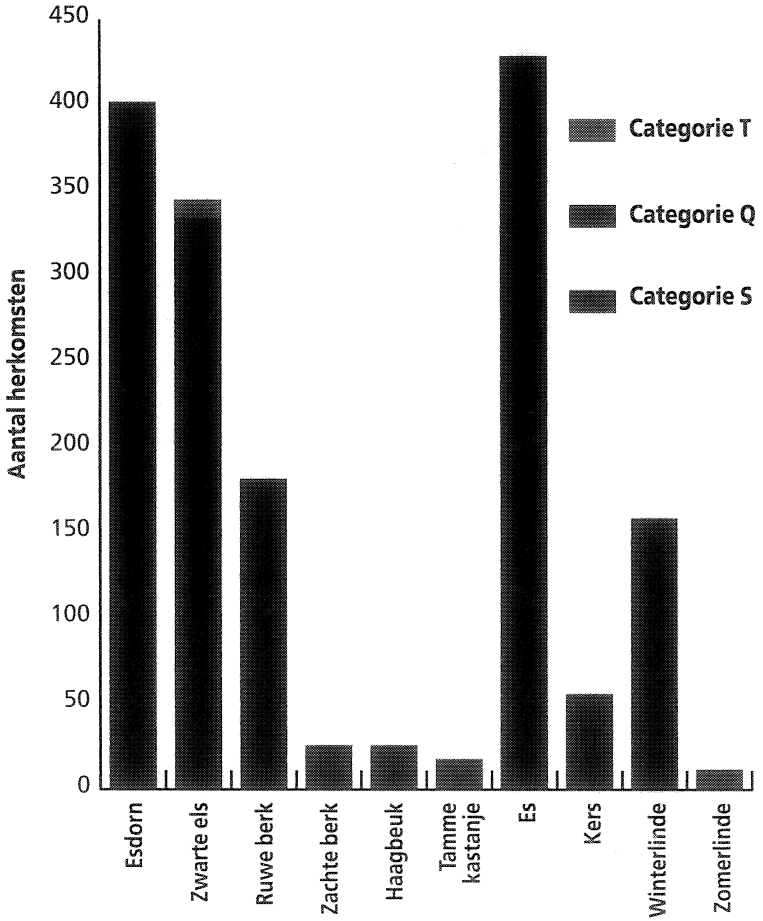

ne' op hun nationale lijst te plaatsen.

Niet alleen in Nederland is er schaarste aan erkend uitgangsmateriaal voor bepaalde soorten. Deze trend zien we ook in de rest van de EU. Uit de inventarisatie kwam duidelijk naar voren dat de soorten zachte berk, haagbeuk, tamme kastanje, kers en zomerlinde ondervertegenwoordigd zijn in de gehele EU (**figuur**).

Uit de figuur blijkt dat bijvoorbeeld van zomerlinde slechts 12 herkomsten zijn geregistreerd binnen de EU. Gezien het solitaire karakter van deze boomsoort is dit niet geheel verrassend. Het betekent echter wel dat we voor een tekort aan uitgangsmateriaal naar andere oplossingen moeten zoeken, bijvoorbeeld het aanleggen van een zaadgaard met een selectie van goed presterende klonen. ■

Tabel. Aantal geregistreerde herkomsten in Nederland in de categorieën 'geselecteerd uitgangsmateriaal' (S), 'gekeurd uitgangsmateriaal' (Q) en 'getest uitgangsmateriaal' (T).

EU-soort	Aantal herkomsten in 8e Rassenlijst van bomen
Es	6
Esdoorn	5
Zwarte els	4
Ruwe berk	4
Winterlinde	0
Kers	3
Zachte berk	2
Haagbeuk	0
Tamme kastanje	5
Zomerlinde	0
Totaal	**29**

Joukje Buiteveld en Sven de Vries

Buiteveld (joukje.buiteveld@wur.nl) en De Vries zijn onderzoeker bij Alterra in Wageningen, (0317) 48 07 00.

Het onderzoek is gefinancierd door het Productschap Tuinbouw (PT). Bij het PT is tevens het rapport 'Erkend bosbouwkundig uitgangsmateriaal van nieuwe EU-R-inheemse soorten' verkrijgbaar.

Bekijk informatie over buitenlandse rassenlijsten op www.deboomkwekerij.nl

Buitenlandse rassenlijsten